לפני יאוש. דשינוי רשות בלא יאוש לא קני וכי אין גזילה קיימת שאכלוה אחרי מות אביהן פטורין דלית ליה דרב חסדא: **מאן דמתני לה.** להא דרמי בר חמא אברייתא כ"ש אמתניתין דליכא טעמא אחרינא למפטריה אלא האי כל כמה דלא מתסרת לה למתניתין משמע דגזילה קיימת: **מאן דמתני לה אמתניתין אבל אברייתא רמי בר חמא.** משום טעמא דקרא מתני לה כרבא. ל"א איפכא גרסינן מאן דמתני לה אמתני' כ"ש אברייתא דאמתניתין איכא לאוקמא בשאכלום אבל ברייתא קתני שיודעין שהן של רבית אלמא דקיימי בעין וקתני פטורים דרשות יורש כרשות לוקח ומאן דמתני לה אברייתא אבל אמתניתין רמי בר חמא בשאכלום מתני לה כרבא (ג) ורא"שון שמעתיו ועיקר: **גדולים חייבים.** ורמי בר חמא מוקי לה לפני יאוש: **קטנים פטורים.** דלאו בני דינא נינהו ואע"פ דגזילה קיימת מיהו מחסרא גוביינא וסומכוס הוא דפטר קטנים לקמן: **ואין אנו יודעין חשבונות.** ושמא אבינו חישב לך דמים: **משום דאין יודעים פטורים.** בתמיה. הואיל ויודעים שבגזילה בא לידו דברי ושמא הוא ובני עדיף: **לא יהא אלא דאזיק אזוקי.** ולכנס לחלב דנגזל והזיקו מי מחייבי קטנים לשלם והא אין תנן לעיל (דף פז.) והם שחבלו באחריים פטורים והכא כיון דאכלום מאן כפי להו לשלומי: **הניח לפניהם.** ועדיין לא אכלום אפילו קטנים חייבים כיון דגזילה קיימת ברשותא דמרה הוא ורבנן הוא דפליגי עליה דסומכוס ולא תקשי אברייתא דלעיל דאמר גדולים חייבין קטנים פטורים: **אין חייבין באונסים.** דלא קבלו עלייהו נטירותא: **בזול.** כל זחא משבינא באתרבא דנקי וכן כל היכא דתני בזול בפרק מי שמת (ב"מ דף קמו:) והיינו שני שליפי דמיס וכולהו דמיס לא נשלמו דמי הוו ידעי דבעו שלומי לא הוו אכלי בשרא והעור יחזירנו כמות שהוא: **איכא דמתני** (ד) **להא.** הניח להן אביהן אחריות נכסים חייבין: **אריש.** דקאמר מתה אין חייבין באונסיה ואם הניח להן אביהן אחריות קרקעות חייבין לשלם דאשתעבוד נכסים ממיים דאבוהון דקסבר רבא חיוב אונסים משעת שאלה מוטל על השואל ופליגא דרב פפא דאמר נקמן לא רמי חיוב אונסים אשואל עד שעה שתיאנס: **ואיכא דמתני לה אסיפא.** טבחוה ואכלוה משלמים דמי בשר בזול ואם הניח להן אביהן קרקע משלמין פרעון שלם דהוו איהו במקום אבוהון והואיל והן אכלוה משלמין: **אכל אריש.** דמתה כדרכה לא דלא אמרינן אשתעבוד נכסים דלא רמי חיוב אונסין על השואל עד שעת אונסין והכא כי אתניסא ליתיה לשואל והני לא קבול עלייהו מידי: **והיינו דרב פפא דאמר היסח פרה גנובה לו.** כלומר גנב פרה מערב שבת וטבח בשבת חייב אף בתשלומין ארבעה וחמשה שהרי נתחייב בקרן קודם שיבא לידי איסור סקילה ואף על גב דקנסא לא אתי עליה עד שבת לא פטרינא ליה מקנסא משום חיוב מיתה דאמר בחלו נערות (כתובות דף לד:) קנס חידוש הוא שחידשה תורה הלכך אע"ג דמקטיל משלם: **היסח פרה שאולה לו ובטבח בשבת פטור.** מן הכל דלא אמרינן משעת שאלה מחייב ליה אקרנא וקמה ברשותיה אפילו למלאך המות אלא בשעת טביחה הוא דגזליה ואיסור שבת וגזיבה באין כאחד ונפטר מן הקרן משום דקס ליה בדרבה מייניה וקנסא ליכא דהא אין כפל ולא ארבעה וחמשה אלא בגנב עצמו שגנב מבית בעלים או בשומר חנם הבא לפטור עצמו בטענת גזיבה[1] אבל שואל ושוכר שכר ושוכר שאין יכולין להפטר בטענת גנב אין בהן כפל כדאמר בכמה דוכתי לא אם אמרת בשומר חנם שכן משלם תשלומי כפל תאמר בש"ש כו': **שאם אין גזיבה אין עביחה ואין מכירה** לא גרס ליה. ואנן שמעינן כאן ובכתובות (לד:) וכן פירש לנו רבינו שאם אין גזיבה אחר שפטור מן הקרן משום דקס ליה בדרבה מייניה אין עביחה קנס נמי לא משלם ואף על גב דחידוש הוא ואין מיתה פוטרתו הכא דליכא קרן פטור דתשלומי ארבעה וחמשה אמר רחמנא[2] ולא תשלומי ג' וד' וכי מדלית מהכא קרנא הוו להו ג' לגמרן וד' לנקר. ולא היה לי לב להבין את מושל שטעם זה אין צריך לכאן שהרי אין קנס בשואל הטובח ואפילו אמרינן כרב פפא דעד השתא קס ברשותא דמרה אפילו הכי גזלן נעשה עליה ולא גנב אלא בטוען טענת גנב והוה שומר חנם. וכי גרס ליה בכתובות [שם] גרסינן ליה ובמלתא[3] דרבא דאמר התם גנב וטבח בשבת פטור שאם אין גזיבה כו' דהתם בגנב עצמו קאי וליכא למיפטריה מקנסא אלא משום האי טעמא אבל בדרב פפא ליכא למגרסא לא התם ולא הכא ואידי דמילתא דרב פפא איתמר התם גבי מלתא דרבא לגרסא נמי אגב שטפא בדרב פפא ותשובות רב האי גאון מסייעא לי: **כעין שגזל.** כלומר אם גזילה קיימת יחזיר אבל אין גזילה קיימת פטור ובדידיה ליכא לאוקמה אלא בגנבו: **בר חמוה דרבי ירמיה.** קטן הוה: **ערק גלי.** דלא פתוחה בבית אביו סגר ולא הניח ליכנס לפי שהיה רואה רבי ירמיה להחזיק בה: **דאחזקי בה בחיי דאבוה.** והיה טוען שאביו מכרה לו או נתנה לו: אלא

לפני יאוש **רב אדא בר אהבה** מתני להא דרמי בר חמא אהא [1]הניח להן אביהן מעות של רבית אע"פ שיודעין שהן של רבית אין חייבין להחזיר אמר רמי בר חמא זאת אומרת רשות יורש כרשות לוקח דמי רבא אמר לעולם אימא לך רשות יורש לאו כרשות לוקח דמי ושאני הכא דאמר קרא [1]אל תקח מאתו נשך ותרבית אהדר ליה כי היכי דנחי בהדך לדידיה קא מזהר ליה רחמנא לבריה לא מזהר ליה רחמנא [2](מאן דמתני לה אברייתא כ"ש אמתניתין מאן דמתני לה אמתניתין אבל אברייתא רמי בר חמא כרבא מתני לה ת"ר הגוזל ומאכיל את בניו פטורין מלשלם הניח לפניהם גדולים חייבין לשלם קטנים פטורין מלשלם ואם אמרו גדולים אין אנו יודעין חשבונות שחשב אבינו עמך פטורין משום דאמרי אין אנו יודעין פטורים אמר רבא הכי קאמר [2]גדולים שאמרו יודעים אנו חשבונות שחשב אבינו עמך ולא פש לך גביה ולא מידי פטורין תניא אידך הגוזל ומאכיל [3]בניו פטורין מלשלם הניח לפניהם ואכלום [3]בין גדולים בין קטנים חייבין קטנים מי מיחייבי לא יהא אלא דאזיק אזוקי א"ר פפא [4]הכי קאמר הניח לפניהם ועדיין לא אכלום בין גדולים בין קטנים חייבין [5]אמר רבא [6]הניח להם אביהם [7] פרה שאולה משתמשין בה כל ימי שאלתה [8]מתה אין חייבין באונסיה [9]כסבורים של אביהם היא וטבחוה ואכלוה משלמין [10]דמי בשר בזול הניח להם אביהם אחריות נכסים חייבין לשלם איכא דמתני לה אריש ואיכא דמתני לה [11]אסיפא מאן דמתני לה אריש כל שכן אסיפא ופליגא דרב פפא מאן דמתני לה אסיפא אבל אריש לא והיינו דרב פפא דא"ר פפא [12]היתה פרה גנובה לו וטבחה בשבת חייב שכבר חייב בגניבה קודם שיבא לידי איסור שבת [13]היתה פרה שאולה לו וטבחה בשבת פטור שאיסור שבת ואיסור גניבה באין כאחד ת"ר [2]והשיב את הגזילה אשר גזל [14]מה ת"ל אשר גזל יחזיר כעין שגזל מכאן אמרו הגוזל ומאכיל את בניו פטורין מלשלם הניח לפניהם בין גדולים בין קטנים חייבין משום סומכוס אמרו גדולים חייבין קטנים פטורין בר חמוה דרבי ירמיה טרק גלי באפיה דרבי ירמיה אתא לקמיה דרבי אבין אמר [15]שלו הוא תובע א"ל והא מייתינא סהדי דאחזקי ביה בחיי דאבוה [16]א"ל וכי מקבלין עדים שלא

אע"פ שהן יודעין שהם של רבית כו'. וא"ת והיכי מדקדק מינה דכרשות לוקח דמי דאפילו לאו כרשות לוקח דמי א"ש דפטורין כיון דמדעת נתן לו ליתנהו גביה בתורת גזילה אלא בתורת הלואה א] ולכך אין מחייבין להחזיר דמלוה על פה אינו גובה מן היורשין וי"ל דאע"ג דמדעת נתנם לו אינייהו גביה בתורת גזילה דהוי כנתינה בטעות דלא נתן לשם מתנה אלא בתורת רבית ומיקרי גזילה בעייה כיון שהמעות בעין והיו חייבין להחזיר מי לאו דכרשות לוקח דמי

והוי שנוי רשות:

ולא פש לך גביה ולא מידי פטורין. מגו שהיו יכולין לומר החזירו לך א"ל כגון עדי גזילה אלא הולאת הבנים בלבד: **קטנים** והא אמר קטנים פטורי'.

ל"ג דהא לאו קושיא היא דההיא דלעיל כסומכוס והך כרבנן כדפירש בקונטרס אלא ה"ג בכל הספרים ואכילת קטן מידי משמע אית ביה לא יהא אלא מזיק ותנן חש"ו פגיעתן רעה כו' וה"ג ה"מ למפרך מאכילת גדולים אמאי חייבין כי אכלו לרב חסדא לאחר יאוש ולרמי בר חמא לפני יאוש אע"ג דכי גזילה קיימת חייבין כי אכלו פטורים כדפ"ל אלא פריך טפי להדיא אקטנים וליכא לאוקמי כגון שהניח להן אביהן אחריות נכסים ולהכי א"ש הא דגדולים חייבין לשלם אבל קטנים קשה דמ"מ יש לפטור מטעם דאין מקבלין עדות אלא בפני בעל דין דהא לא פטורים מהאי טעמא אלא לסומכוס ולא לרבנן:

אבל

עין משפט נר מצוה

ז א מיי' פ"ד מהלכות מלוה ולוה הלכה ד סמג עשין קלג טוש"ע ר"ל סימן קפא סעיף ו:

ח ב ג ד טוש"ע מ"מ סימן שפא סעיף ז:

ט ה ו מיי' פ"ל מהל' שאלה ופקדון הלכה ה סמג עשין לב טוש"ע מ"מ סימן שמא סעיף ל וסעיף ג וכ"כ אלפס כאן וכב"מ פ"מ דף קכא):

י ז ח מיי' שם ופיין במ"מ טוש"ע שם סעיף ד:

יא ט מיי' פ"ג מהל' גניבה הל' ל טוש"ע מ"מ סימן שנא:

יב י מיי' שם הלכה ד:

יג כ ל מיי' פי"ב מהל' מלוה ולוה הלכה ז סמג עשין לד טוש"ע מ"מ סימן קי סעיף ו:

מוסף רש"י

הניח להן אביהן מעות של רבית כו' אין חייבין להחזיר. דכמיב והשיב את הגזילה אשר גזל, הכי לא גזל מידי, דקנייהו בשיעור רשות וקסבר רשות יורש כרשות לוקח דמי (לעיל צד:). משתמשין בה כל ימי שאלתה. כל ימי משך זמן שאלה אביהן מן הבעלים (כתובות לד:). מתה אין חייבין באונסיה. דאינהו לאו שומרין נינהו עלה (שם). דמי בשר בזול. כל זחא משבינן באתרבא דנקי, הכי אמרינן בפרק מי שמת (ב"ב קמו:) והעור יחזירנו לבעלים (כתובות לד:). אחריות נכסים. קרקעות (שם). איכא דמתני לה אריש. להאי הניח להן אביהן אחריות נכסים חייבין לשלם ואמרינן דחייבין באונסין דאשתעבוד נכסים לאבוהון מחיים משעת שאלה (שם). ואיכא דמתני לה אסיפא. היכא דטבחוה אם הניח להן אביהן אחריות נכסים משלמין תשלומי תעלא ולא בזול, דאיכא להו למידק (שם). כל שכן אסיפא. כשטבחוה ואכלוה (שם). ופליגא דרב פפא. דאמר (לקמן) הסיח שעתא דמטיו לה אונסין הוא דאתי חיובא עליה ולא משעת שאלה (שם). אבל אריש לא. אם מתה לא מיחייבי לשלומי ולא אמרינן דאשתעבוד נכסי דאבוהון משעת שאלה (שם). והיינו דרב פפא. דאמר לא אמרינן משעת שאלה כמו עליה משלומין אלא משעת אונסין ואילך והיינו שעתא ליתיה לשואל דליחייב (שם). היתה פרה שאולה לו וטבחה בשבת פטור. דהסיח שעתא דקא עבר לה גזל לה ממרה ומיתה וממנן בתין כאחד. ולא גרסינן אם אין גזיבה אין עביחה ואין מכירה, דנגי שואל לא שייך לא כפל ולא ארבעה וחמשה, שהרי חייב בקרן לעולם אפילו טוען טענת גנב ואין קנס אלא אם אינו בגנב או בשומר חנם הפוטר עצמו בטוען טענת גנב שאמר בגזיבה (שם).

מסורת הש"ס

א) ב"מ סב. לעיל לד: [תוספתא דב"מ פפ"ב], ב) כתובות לד:, ג) [לעיל כ. ב"מ מג: ב"ב קמו:], ד) כתובות לד:, ה) [לעיל סו. וש"נ], ו) בפ"ל טוסף: ומגלה שהוא עצמו גנבה, ז) [שבועות כב], ח) [ל"ל דרבה וכן בסמוך],

תורה אור השלם

1. אַל תִּקַּח מֵאִתּוֹ נֶשֶׁךְ וְתַרְבִּית וְיָרֵאתָ מֵאֱלֹהֶיךָ וְחַי אָחִיךָ עִמָּךְ:

ויקרא כה לו

2. וְהָיָה כִּי יֶחֱטָא וְאָשַׁם וְהֵשִׁיב אֶת הַגְּזֵלָה אֲשֶׁר גָּזָל אוֹ אֶת הָעֹשֶׁק אֲשֶׁר עָשָׁק אוֹ אֶת הַפִּקָּדוֹן אֲשֶׁר הָפְקַד אִתּוֹ אוֹ אֶת הָאֲבֵדָה אֲשֶׁר מָצָא:

ויקרא ה כג

הגהות הב"ח

(א) גמ' לא מזהר ליה רחמנא (מאן דמתני וכו' מתני לה) תפ"מ וכ"כ ס"א מאן דמתני אמתניתין כ"ש אברייתא ומאן דמתני לה אברייתא אבל אמתניתין רמי בר חמא כרבא מתני לה: (ב) שם ומאכיל את בניו: (ג) רש"י ד"ה מאן דמתני וכו' כרבא (ורא"שון שמעתי ועיקר) תפ"מ וכ"כ ס"א ראשון שמעתי ואחרון עיקר: (ד) ד"ה איכא דמתני לה להא דהניח:

גליון הש"ם

גמ' פרה שאולה משתמשים בה כל ימי שאלתה. עיין שיטה מקובצת בב"מ דף קט ע"א ד"ה אל"י עד הלילא בשם הרשב"א והר"ן:

הגהות מהר"ב רגשבורג

א] תוס' ד"ה אע"פ וכו' ולכך אין מחייבין להחזיר דמלוה על פה. עיין שער המלך פי"ע מהלכות מלוה ולוה הלכה ה' ד"ה וכראיתי:

אבל היכא דאית ליה חזקה דאבהתא כו'. משמע דהיינו אפי' היה רבי ירמיה בתוך הבית מדלא מפליג התם בעל השדה מוחזק בשדה הכא רבי ירמיה לא היה מוחזק משמע דלא מלי בהכי מידי אלא במה דאית ליה חזקה מאבות אפילו היה רבי ירמיה מוחזק בבית:

ושלחו לו ולא בא. אור"י דמשמע דבעי שלחו לו [ט] ולא בא דהדי שהיו עדיו חולים או שהיו מבקשין לילך למדינת הים מדלא קאמר או שלחו כדקאמר או שהיו עדיו חולים או שהיו כו' ומיהו בסמוך משמע דבעי למימר או ושלחו דקאמר כגון דפתחו ליה בדיניה ושלחו ליה ולא אתא משמע דמשום האי מילתא לחודיה דשלחו לו ולא אתא מקבלין עדים שלא בפני בעל דין וים לדחות דשמואל התם דפתחו ליה בדיניה ודין גדול הוא זה [י][ויש ספרים שכתוב בהן או שלחו אחריו ולא בא] וי"ע בספרים ישנים ובפי' ר"מ ובספר ישן נמצא כתוב ושלחו לו:

מצי טעין לב"ד הגדול קאולינא בו'. פירש בה"ג ומצי נתבע לאשתמוטי בהכי והיה נראה לומר דדוקא נתבע יכול לפטור עצמו בכך אבל לא תובע דאל"כ כל אדם יאמר לחבירו או תן לי מנה או בא עמי לב"ד הגדול אבל נראה לר"ת דכ"ש תובע דהשתא נתבע שנראה עושה ערמה כדי לפטור עצמו ממה שזה תובעו מצי למימר הכי כ"ש תובע שמתחילה תובע כך ואין נראה כמעריס ועוד דאפילו לזה דעבד לזה לאיש מלוה מצי למימר לב"ד הגדול קאולינא כ"ש מלוה ואע"ג דאמר בפרק זה בורר (סנהדרין דף לא: ושם) אמר אמימר הלכתא כופין אותו והולך עמו למקום הועד ומסיק דהני מילי מלוה אבל לזה עבד לאיש מלוה ולא מ"ל גלך למקום הועד בית הועד לאו היינו ב"ד הגדול דבית הועד היינו מקום ב"ד קבוע אבל יש ב"ד הגדול ממנו בחכמה והילכתא אפילו לזה מצי למימר לב"ד הגדול קאולינא אבל לבית הועד לא מצי אמר אלא כופין אותו ודן בעירו:

מקיימין את השטר שלא בפני בעל דין. פי' בקונט' אם עדיו מבקשין לילך למדינת הים ואין נראה לר"י דא"כ אמאי נקט קיום השטר הא קבלת עדים אמר נמי לעיל דבכה"ג מקבלין שלא בפני בעל דין ונראה לר"י דבכל ענין קאמר דמקיימין דקיום שטר דרבנן ועדים החתומים על השטר כמי שנחקרה עדותן בב"ד דמי ואין צריך קיום ומדרבנן הוא דצריך הלכך מקיימין שלא בפני בעל דין ורבי יוחנן דאמר אין מקיימין סבר דלא פלוג רבנן בין קיום שטרות לקבלת עדות והא דקאמר אסברה לך טעמא דר' יוחנן ה"ק דאפילו בקיום שטרות אית ליה לר' יוחנן יצא בעל השור ויעמוד על שורו ומיהו רב נמי אית ליה בעלמא יצא בעל השור כו':

עד דאזיל שליח בתלתא בשבתא. דמסתמא בשני דנהו:

דקבעי למיתב זוזא לפתיחא. כשקורעין אותה משלם הוא שכר הסופר:

ומר

שלא בפני בעל דין ולא והא קתני בין גדולים בין קטנים חייבין א"ל הרי מחלוקת סומכוס בצידך אמר איכפל כולי עלמא וקאי כסומכוס לאפקוען לדידי אדהכי איגלגל מילתא אתא ומטא לקמיה דרבי אבהו אמר לא שמיע לכו הא דרב יוסף בר חמא א"ר אושעיא דאמר רב יוסף בר חמא אמר רבי אושעיא [א]תינוק שתקף בעבדיו וירד לתוך שדה של חבירו ואמר שלי הוא אין אומרים נמתין עד שיגדיל אלא מוציאין מידו מיד ולכשיגדיל יביא עדים ונראה מי דמי התם הוא דמפקינן מיניה דלא קיימא ליה (ב) אחזקה דאבוה [ב]אבל היכא דאית ליה חזקה דאבוה לא אמר רב [ג]אשי א"ר שבתאי מקבלין עדים שלא בפני בעל דין [ד]תהי בה ר' יוחנן וכי מקבלין עדים שלא בפני בעל דין קיבלה מיניה ר' יוסי בר חנינא [ג]כגון שהיה הוא חולה או עדיו חולים או שהיו עדיו מבקשין לילך למדינת הים ושלחו לו ולא בא אמר רב יהודה אמר שמואל מקבלין עדים שלא בפני בעל דין אמר מר עוקבא לדידי מיפרשא לי מיניה דשמואל [ד]כגון דפתחו ליה בדיניה ושלחו ליה ולא אתא אבל לא פתחו ליה בדינא [ה]מצי א"ל אנא לב"ד הגדול אזילנא אי הכי כי פתחו ליה נמי [ו]מצי א"ל לב"ד הגדול אזילנא אמר רבינא כגון דנקט דיסקא מבית דין הגדול אמר רב מקיימין את השטר שלא בפני בעל דין ור' יוחנן אמר אין מקיימין את השטר שלא בפני בעל דין א"ל רב ששת לרבי יוסי בר אבהו אסברה לך טעמיה דרבי יוחנן אמר קרא [ז]והועד בבעליו ולא ישמרנו אמרה תורה יבא בעל השור ויעמוד על שורו אמר רבא [ח]הלכתא מקיימין את השטר שלא בפני בעל דין ואפי' עומד וצווח ואי אמר נקיטו לי זימנא עד דמייתינא סהדי ומרענא ליה לשטרא [ט]נקטינן ליה אי אתא אתא אי לא אתא [י]נטרינן ליה בה"ב אי לא אתא [כ]כתבינן פתיחא עלויה תשעין יומין תלתין קמאי לא נחתינן לנכסיה (ג) דאמר קא טרח בזוזי וניזוף מציעאי נמי לא נחתינן ליה לנכסיה דאמר דלמא לא אשכח למיזף וקא טרח ומזבין בתראי נמי לא נחתינן לנכסיה דאמר לוקח גופיה קא טרח בזוזי לא אתא כתבינן אדרכתא אניכסיה [כא]והני מילי דאמר אתינא אבל אמר לא אתינא לאלתר כתבינן [כב]והני מילי במלוה אבל בפקדון לאלתר כתבינן וכי כתבינן אמקרקעי אבל אמטלטלי לא דלמא שמיט ואכיל להו מלוה למטלטלי וכי אתי לוה ומייתי סהדי ומרע ליה לשטרא לא משכח מידי למיגבה ואי אית ליה מקרקעי למלוה כתבינן [כג]ולא היא אדרכתא אמטלטלי לא כתבינן אף על גב דאית ליה מקרקעי חיישינן שמא תכסיף וכי כתבינן אדרכתא [כד]מודעינן ליה והני מילי דמיקרב אבל מירחק לא ואי מירחק ואיכא קרובים אי נמי איכא שיירתא דאזלי ואתו התם משהינן ליה תריסר ירחי שתא עד דאזלא ואתי שיירתא כי הא דרבינא שהא למר אחא תריסר ירחי שתא עד דאזלא ואתייא שיירתא מבי חוזאי ולא היא התם איניש אלימא הוה אי הויא מטיא אדרכתא לידיה לא הוה אפשר לאפוקי מיניה אבל הכא לא נטרינן ליה אלא [כה]עד דאזיל שליחא בתלתא בשבתא ואתא בארבעה בשבתא ולחמשא בשבתא קאי בדיניה אמר רבינא [כו]האי שלוחא דרבנן מהימנינן ליה כבי תרי [כז]וה"מ לשמתא אבל לפתיחא כיון דממונא קא מחסר ליה [כח]דקא בעי ליה למיתב ליה זוזי לספרא לא אמר רבינא [כט]יהבינן זימנא אפומא דאיתתא ואפומא דשיבבי ולא אמרן אלא דליתיה במתא אבל

שלא בפני בעל דין. והאי קטן כמאן דליתיה דמי: **שתקף בעבדיו.** שלקח עבדיו עמו שיסייעוהו. [ו][ליטנא אחריתא שתקף בעבדיו ואמר שלי הן]: **ונראה.** אם שלו הוא: **הפס.** הוא דירד לתוך שדה חבירו דלית ליה להך תינוק בהך שדה חזקה דאבוה אבל היכא דאית ליה להאי תינוק בבית זה חזקה דאבוה לא מפקינן ליה מיניה ולכשיגדיל יביא רבי ירמיה עדיו וידון עמו: **חולים.** מסוכנים למות ואם לא עכשיו אימתי: **לב"ד הגדול.** שבארץ ישראל: **לגון דנקט.** בעל דין חבירו: **דסקא.** אגרת מב"ד הגדול ששלחו לב"ד של כאן ד)[לכופו]: **מקיימים את השטר.** היו עדים החתומים מבקשים לילך למדינת הים מבילן מלוה לב"ד ומעידין על כתב ידן וביתם דין כותבין תמתיו במותב תלתא הוינא ואתו פלוני ופלוני ואסהידו אחתימת ידייהו ואשרנוהי וקיימנוהי לדחזי: **ואע"פ שעומד.** בעל דין ולוחם אל תקיימוהו מזויף הוא אין מושגין: **פתיחא.** שטר שמתא על שאין פורע החוב: **אדרכתא.** פסק דין לירד המלוה לתוך נכסים של לוה וליטלם בשומא ה) בחובו: **שמא תכסיף.** קרקעות של מלוה תבור ותפחות מדמיה: **מר אמא.** זה שמו והיה לו חוב על חבירו ולא היה הלוה בעיר: שני וחמישי בתי דינין קבועים בעיירות תקנת עזרא בפרק מרובה (לעיל דף פב.): **שליח דרבנן.** שהלך להזמין אים לדין וחזר ואמר לב"ד אינו רוצה לבא: **מהימנינן ליה בכי פרי.** דלא משקר בני דינא: **פתיחא.** שטר שמתא. וכי שרו ליה שמתא לא שרו ליה עד דיהיב זוזא דפתיחא לספרא: **יהבינן זמנא.** מזמנין בעל דין ליום פלוני לדין: **על פי אמה.** ההולכת אצלו לפי דרכה או ע"פ שכיניו ומכינן עלייהו דעבדין שליחותייהו אי לא אתי מחזקינן באפקרותא ומשמתינן ליה: **אלא דליתיה במתא.** שאין אותו פלוני עכשיו בעיר שב"ד בה ואמר לשכניו כשיבוא פלוני אמרו לו לבא: אבל

עין משפט נר מצוה

יד א מיי' פי"ב מהל' מלוה ולוה הלכה ו סמג עשין סד טוש"ע מ"מ סימן קי סעיף ה:
טו ב מיי' שם הלכה ז טוש"ע שם סעיף ו:
טז ג מיי' פ"ג מהלכות עדות הלכה יא סמג עשין קט טוש"ע מ"מ סי' כח סעיף טו טז:
יז ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף טז:
יח ה טוש"ע שם בהג"ה:
יט ו מיי' פ"ג מהלכות סנהדרין הלכה ו ופי' כב"מ סמג עשין עד טוש"ע מ"מ סימן יד סעיף ג בהג"ה:
כ ז מיי' פ"ג מהלכות עדות הלכה יא סמג עשין לד טוש"ע מ"מ סי' מו סעיף ה:
כא ח מיי' פכ"ב מהל' מלוה ולוה הלכה ב סמג שם טוש"ע מ"מ סימן לח סעיף ד:
כב ט י מיי' שם הלכה ג טוש"ע שם סעי' ה:
כג כ ל מיי' שם הלכה ד טוש"ע שם סעי' ו:
כד מ מיי' שם הלכה ה טוש"ע שם סעי' ז:
כה נ ס מיי' שם הלכה ד טוש"ע שם סעי' ה:
כו ע פ מיי' פכ"ה מהל' סנהדרין הלכה ה סמג לאוין רמ טוש"ע מ"מ סימן מ סעיף ה וסימן יא סעיף ג [רב אלפס כאן ובמו"ק פ"ג דף רפ"ו והתם והכא גרים לאמר רבא]:
כז צ מיי' שם הלכה מ טוש"ע שם סימן יא סעיף ד:
כח ק מיי' שם הלכה י טוש"ע שם סעי' ג:

מסורת הש"ס

א) [אולי רב אמי הקדמון הוא או מיומא דתהי בה רבי יוחנן רב אמי אמרה], ב) [פירושו תמצא בגרס"ע עיינוהו פו. ובגרס"י לעיל עו: ד"ה תהי], ג) רש"ל, ד) רש"ל, ה) בס"א: במלוה, ו) יש"ש,

תורה אור השלם

ו. וְאִם שׁוֹר נֶגַח הוּא מִתְּמוֹל שִׁלְשֹׁם וְהוּעַד בִּבְעָלָיו וְלֹא יִשְׁמְרֶנּוּ וְהֵמִית אִישׁ או אִשָּׁה הַשּׁוֹר יִסָּקֵל וְגַם בְּעָלָיו יוּמָת: שמות כא כט

הגהות הב"ח

(א) גמ' דלא קיימא ליה חזקה כל"ל ואות א' נמחק: (ב) שם לנכסיה דאימור קא טרח בזוזי וניזוף וכו' לנכסיה דאימור דלמא לא אשכח:

גליון הש"ס

גמ' הלכתא מקיימי'. עי' בב"מ דף טו ע"ב בהש"י ד"ה כל מעשה ב"ד וכ"ש: תוס' ד"ה ושלחו לו כו' ולא בא בהדי וכו'. עי' לעיל דף לט ע"א תוד"ה ורי"א:

מוסף רש"י

תהי בה. לשון מרים, כמו בת תיהא דמס' ע"ז (סו:) כלומר מעיין ומתבונן לדעת טעמו של דבר (ערובין סו.) לשון מרים בקנקן כמו (ב"ב כב.) מהי ליה לקנקניה, כלומר דייק לה ופריק (לעיל עו:). אדרכתא. שטר פסק דין אנכסי לוה שבכל מקום שימצאם משלו יקחם ומוסרים לו השטר (ב"ב לה:).

אכל איתיה כמפא לא. משמתינן ליה דהנהו איתתא ושיבני לא עבדי שליחותם: **דאמרי שליחא דבי דינא אשכחיה ואמר ליה.** אלא משדרינן ליה עוד שליחות אחריתא בתריה: **ולא אמרן אלא דלא חליף אבבא דבי דינא.** כי אתי ההוא פלוגי לגיתיה לית ליה אחרתא לבבא דבי דינא אכל חליף אבבא דבי דינא לא סתכינן אשיבני דאמרי בי דינא אמרי ליה: **איתאלי.** שכחו שליחותם קודם שעבד אותו פלוגי לגיתו: **עד דאתא לבי דינא לא קרעינא ליה.** ואע"ג דאמר אתינא אתינא: **עד דלא ייתי לבי דינא.** שאמרו [לו] לא תן לו ולא קיים: **עד דייתי דינא.** ויפרע לו: **לא מקרעינן ליה.** ואע"ג דאמר פרענא: **ולא היא כיון דאמר דלייתנא קרענא.** לאלתר דדלמא לית ליה זוזי השתא וטרח אכל בתאתא לדינא כל כמה דלא אתי אפקרותא הוא: **קובעין זמן.** ליום שני בשבת ואם לא יבא מזמנין אותו ליום חמישי ואם לא יבא מזמנין אותו ליום שני ועד למחר לא כתבינן פתיחה שכל היום ממתינין שמא יבא: **לא יהבינן זימנא ביומי ניסן.** אין מזמנין אדם לדין בניסן ובתשרי שהן זמן קציר ובציר: **אבל** [ג]**לבתר ניסן.** שולחים שיבא ביום פלוגי בתייר: **לבני כלה בכלה.** בתין לשמוע הדרשה בכל שבת אין אומרים לו בא ביום שני לדין דממנע ולא אתי לכלה: **כריגלא.** בתין לשמוע הלכות הרגל קודם הרגל ל' יום: **כי אתו.** תובעין לקמיה דרב נחמן ביום כלה להזמין בעלי דינין לדין: **אמר להו וכי לדידכו כנופייכו.** לעורך דינכם הקהלתי אתכם: **מפה ושלחן מהו.** כיון דמידי דקמי דבנו בתתא הוא ולא מתחזי לעלמא כי פרה וחמור וליכא זילותא דאכוהן או דלמא כיון דנפקי ועיילי אינשי לגיתייהו וחזו להו איכא זילותא: **ויחכם עוד.** כפרה וחמור כן מטה ושלחן: **מתני' אין פורטין.** להמליף סלעים בפרוטות מיד מוכסים ליטול הפרוטות מתיבתן שנותנין בה מעות המכס וכן מכים של גבאי המכס שגובה כסף גולגולת וארנונא לפי שהן של גזל: **מפוך כיסו.** של מוכס ממעות שלו: **או מן השוק.** אם יש לו מעות בשוק שאין לוקח מתיבת המכס: **גמ' אכל נותן לו דינר.** היה חייב לו פרוטות למוכס מן המכס בשוה חצי דינר ואין לו הפרוטות נותן לו דינר כסף ומקבל הימנו פרוטות בשוה חציו מפני שהוא כמליל מידו: **דינא דמלכותא דינא.** וזה שקיבל את המכס מן המלך בדבר קלוב כך וכך לשנה אין (ב) גזלן: **שאין לו קצבה.** אלא נוטל ככל חפצו: **מאליו.** שלא מאת המלך אפי' יש לו קצבה: **כדי להבריח את המכס.** ואע"פ שאין כוונתו להנאת הנישה אלא להבריח בו בלגישת כלאים: **דינא דמלכותא דינא.** ונמצא שגוזל את המוכס ישראל זה שקיבל את המכס מיד המלך נכרי בהיתר: **נודרין.** קונם כל פירות עלי אם אין תבואה זו של בית המלך: **הורגים.** רוצחים: **תרמיס.** בעלי תיגרה ומריבה וגוזלי ממון: **במוכס שהוא כנעני אנס.** ואין לחוש אם גוזלו היכא דליכא חילול השם שאין מדין שזה מכזב: **באין עליו בעקיפין.** בחכמה עד שפוטרין את הישראל: **אחרי נמכר.** בעבד עברי הנמכר לנכרי בשוק משפעי: שלא

[ג] [ל"ל אמין], ב) [ל"ל מיינין], ג) [לעיל קיא: לקמן קיד:], ד) גיטין י: נדרים סח. נ"ב נד: נה., ה) כלאים פ"ע מ"ב, ו) [ע' תוס' זבחים לא: ד"ה הא ר' יהודה], ז) גרסינן בתס' שמחות פ"ב הלכה ט' הגונב את המכס ה"ז שופך דמים ולא שופך דמים בלבד אלא כאלו עובד ע"ז ומגלה עריות ומחלל שבתות, ח) נדרים מ:, ט) [נס"ל: ישראל וגוי], י) [מיגמן לנתר ריגמן כל"ל], כ) נס"ל: שהוא נכרי, ל) שיך אחר ד"ה אין פורטין, מ) נס"ל: כשהגרים, נ) וכ"ז דוקא להגלל מן האנפים אבל בלא"ה אסור לגנוב דעת הכריות מ"ו כל שהוא אפי' שלא בשעת נדר,

תורה אור השלם

1. תֵּן לְחָכָם וְיֶחְכַּם עוֹד הוֹדַע לְצַדִּיק וְיוֹסֵף לֶקַח: משלי ט ט
2. אֶחָדִי נִמְכַּר גְּאֻלָּה תִהְיֶה לוֹ אֶחָד מֵאַחָיו יִגְאָלֶנּוּ: ויקרא כה מה

הגהות הב"ח

(א) גמ' דמתני לה אהא מתרץ וכו' של תרומה אע"פ שאינה של תרומה שהיא של בית מלך אע"פ שאינה של מלך: (ב) רש"י ד"ה דינא וכו' אין זה גזלן: (ג) תוספות ד"ה ומר וכו' והא נמי דתנן בפ' בתרא דכלאים מוכרי כסות:

גליון הש"ס

גמ' א"ל תן לחכם וכו'. עירובין סה ע"ב: שם אסור להבריח. עיין פסחים דף קיג ע"ב: שם דמ"ם דבר שאין פתבורין מותר. זבחים לא ע"ב תוד"ה הא ר"י:

הגהות מהר"ב רגשבורג

א) גמ' דתניא אסור להבריח בהם כל"ל. וכ"ה בר"ף ור"ל בכלאים ובגימוקי יוסף הגירסא בו וכן בדר' עקיבא ויעו"ש בנ"י דגרים להדיא בלשון הת"ק תניא אסור לגנוב עשרה בגדים בלאים זה על זה להבריח בו את המכס וכ"כ הרא"ש וכן בלע"ד שהיה גירסת התוס' בזבחים דף לא ע"ב ד"ה הא ר"י ויעוש"ה ולשון מוגיין בשלמא לענין כלאים וכו' הכי מוכח ועי' פני יהושע ודו"ק:

שיטה מקובצת

(א) כתב הרב המאירי ז"ל וזה דוקא בבנעני עובדי אלילים אנסים שאינם גדורים בדרכי הדתות כו' (ועי' לעיל דף ל"ח ע"א מה שמובא שם בשיטה מקובצת בזה) אבל באותן הגדורים בדרכי הדתות לא נאמר כן אלא אם באו לפנינו לדין אין מעבירין להם את הדרך כמלא מחט אלא יקוב הדין את ההר:

עין משפט נר מצוה

כט א מיי' פ' כה מהל' סנהדרין הל' י טוש"ע מ"מ סי' יא סעי' ג
ל ב ג מיי' פכ"ה מהל' סנהדרין הלכה י סמג עשין רח טוש"ע שם ס"ג:
לא ד ה מיי' שם הל' ח טוש"ע שם סעי' ד:
לב ו ז מיי' שם סמג שם טוש"ע שם סעי' ח:
לג ח ט י מיי' שם הל' ט סמג שם טוש"ע מ"מ סי' ה סעי' ג ב:
לד כ ל (מיי' שם) טוש"ע שם סעי' ב בהג"ה:
לה מ נ ס מיי' פ"ה מהל' גזילה הל' ט ועיין מ"מ סמג עשין עג טוש"ע מ"מ סי' שסט ס"ד:
לו ע מיי' שם הלכה יא טוש"ע שם סעי' ב ופעי' ז ח ט:
לז פ צ מיי' שם טוש"ע שם סעיף ו:
לח ק מיי' פ"א מהל' כלאים הלכה יח סמג לאוין רכו טוש"ע י"ד סי' שא סעי' ה:
לט ר מיי' פ"ה מהל' גזילה הלכה יא סמג עשין עג טוש"ע מ"מ סי' שסט סעי' ו:
מ ש ת א מיי' פ"ג מהל' שבועות הל' ג ב ופ"ד מה' נדרים הל' ג סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סי' שא סעי' יד:
מא ב מיי' פ"ה מהל' גזילה הל' יא סמג שם ועשין עג טוש"ע שם וטוש"ע מ"מ סי' שסט סעי' ו:
מב ג מיי' פ"א מהל' מלכים הל' יב:
מג ד מיי' פ"ג מהל' גזילה הלכה ב ופ"ג מהל' גניבה ה"ג סמג עשין עד טוש"ע מ"מ סי' שמח סעי' ב וסי' שנט סעי' ג:

מוסף רש"י

לא דבר שיש בו אחריות ממש. לא שגזל קרקע וסגיסה לפמיקן, אלא אפילו פרה כו'. והכל מעידין שהיה לגזל מיינין (לעיל קיא:). דינא דמלכותא. של עכו"ם (גיטין י:) כל מכס ואלרנויות ומנהגות של משפטי מלכים שרגילים להסיג במלכותם, דינא הוא, שכל בני המלכות מקבלים עליהם מרצונם מוקי המלך ומשפטיו והלכך דין גמור הוא ואין למחזיק בממון חבירו על פי חוק המלך הנהוג בעיר משום גזל (רשב"ם ב"ב נד:). נודרין להרגין. שהוא הורג על עסקי ממון, שאם בא להורגו יכול לדור על זה שהוא של תרומה ויאמר נדר זה עלי אם אינו של תרומה, אף על פי שאינו של תרומה, כדי שלא יעלם, לפי שיש מיזב מיתה לזה, והנדר מותר והיינו נמי נדרי אונסין (נדרים כז:). ולחרמין. שהוא לקטים בעלמא שאינו הורג (שם). ולמוכסין. טועל מכס המלך ורוצה ליטול פירותיו בעל כרחו (שם). אף על פי שאינה של תרומה. יכול לדור שהן של תרומה כדי שלא יעלם (שם).

[ד]**ומר** סבר דבר שאין מתכוין מותר. ושרי אפי' לגבוה והא נמי (ג) דתניא מוכרי כסות מוכרין כדרכן ומוקי בגמרא מדליקין (שבת דף כט: ושם) כדרכי שמעון דשרי דבר שאין מתכוין אתם נמי שרי אף לגבוה ולא שיאסר דוקא על כתיפיו:

אין פורטין לא מתיבת המוכסין. לרבנן דאמרי אתם גזילה לא הוי יאוש בעלים ח"ש ומ"מ קתני דנותן דינר ויחזיר לו השאר הואיל ואין ידוע בברור שהם של גזל ור"ש נמי דאמר אתם גזילה הוי יאוש בעלים דהשתא ה"ל יאוש ושיעור רשות מ"מ אין פורטין משום דדבר מגונה הוא דתיבה וכיס מיוחדת להנגיע שם גזילות שלהם ודרכו כל שעה להניח שם:

נודרין להרגים. בנדרים (דף כח.) מפרש דאמר בשפתיו אתם יאסרו כל פירות שבעולם עלי אם אינם של תרומה ומחשב בלבו היום דאין נאסר אלא אותו יום בלבד ואע"ג דנדרים שבלב אין נדרים משום אונסא שרו ליה הכי מפרש התם וה"ה שיכול לחשוב בלבו שעה אחת או רגע וכן נוהגים כשהאנסים מדיריס היהודים הדרים אתתיהם שלא יצאו לדור בעיר אחרת יכולין לידור אתם שלא יצאו ובלבם יחשבו היום ואפי' הוא מפרש בשפתיו שלא יצא ממנו כל ימי חייו יכול להעריס ולחשוב בלבו שוס תנאי ואם מבטל בשפתיו בלחש כ"ש דהוי ביטול גמור (ה): שלא

אבל איתיה במתא לא דאמרינן אימר לא אמרו ליה דאמרי אשכחינהו שליחא דב"ד ואמר ליה [ד]ולא אמרן אלא דלא חליף אבבא דבי דינא אבל חליף אבבא דבי דינא לא אמרי אשכחוה בי דינא ואמרי ליה [ו]ולא אמרן אלא דאתי ביומיה אבל לא אתי ביומיה לא אימא אישתלויי אשתלי אמר רבא [ז]האי מאן דכתיב עליה פתיחא על דלא אתי לדינא עד דאתי לדינא לא מקרעינן ליה על דלא צייתת לדינא עד דצייתת לא מקרעינן ליה ולא היא [ח]כיון דאמר צייתנא קרעינן ליה: אמר רב חסדא [ט]קובעים זמן שני וחמישי ושני זמנא וזמנא בתר זמנא ולמחר כתבינן רב [י]אסי איקלע בי רב כהנא חזא ההיא איתתא דאזמנה לדינא בפניא ובצפרא כתיב עלה פתיחא א"ל לא סבר לה מר להא דאמר רב חסדא קובעין זמן שני וחמישי ושני א"ל [כ]ה"מ גברא דאנים וליתיה במתא אבל איתתא כיון דאיתה במתא ולא אתיא מורדת היא: אמר רב יהודה [ל]לא יהבינא זמנא לא ביומי ניסן ולא ביומי תשרי לא במעלי יומא טבא ולא במעלי שבתא [מ]אבל מניסן לבתר יומי ניסן וביומי תשרי לבתר תשרי קבעינן [נ]ממעלי שבתא לבתר מעלי שבתא לא קבעינן מאי טעמא בעבידתיה דשבתא טריד אמר רב נחמן [ס]לא יהבינן זמנא לא לבני כלה בכלה ולא לבני ריגלא בריגלא כי הוו אתו לקמיה דרב נחמן אמר להו וכי לדידכו כנופייכו [ע]והאידנא דאיכא רמאי חיישינן: אם היה דבר שיש בו אחריות [פ]חייב לשלם: [צ]מתני ליה רבי לר"ש בריה לא דבר שיש בו אחריות ממש אלא אפילו פרה וחורש בה חמור ומחמר אחריו חייבין להחזיר מפני כבוד אביהן בעי מיניה רב כהנא מרב מטה ומיסב עליה שולחן ואוכל עליו מהו [ק] אמר לו [ר]תן לחכם ויחכם עוד: **מתני'** [ש]אין פורטין לא מתיבת המוכסין ולא מכים של גבאין ואין נוטלין מהם צדקה [ת]אבל נוטל הוא מתוך ביתו או מן השוק: **גמ'** תנא [א]אבל נותן לו דינר ונותן לו את השאר: ומוכסין [ב]והאמר שמואל [ג]דינא דמלכותא דינא אמר רב חנינא בר כהנא אמר שמואל [ד]במוכס שאין לו קצבה דבי ר' ינאי אמרי [ה]במוכס העומד מאליו איכא דמתני לה אהא [ו]קלא ילבש אדם כלאים אפי' על גבי עשרה בגדים להבריח בו את המכס מתני' דלא כר"ע דתניא א] [ז]אסור להבריח את המכס ר"ש אומר משום [ח]ר"ע מותר להבריח את המכס[ט] בשלמא לענין כלאים בהא קמיפלגי [י] דמר סבר דבר שאין מתכוין מותר ומר סבר דבר שאין מתכוין אסור אלא להבריח בו את המכס מי שרי והאמר שמואל דינא דמלכותא דינא א"ר חנינא בר כהנא אמר שמואל במוכס שאין לו קצבה דבי ר' ינאי אמרי במוכס העומד מאליו ואיכא דמתני (ו) אהא [כ]שנודרין להרגין ולחרמין ולמוכסין שהיא של בית מלך אע"פ שאינה של תרומה אע"פ שאינה של מלך ולמוכסין והאמר שמואל דינא דמלכותא דינא א"ר חנינא בר כהנא אמר שמואל [ל]במוכס שאין לו קצבה דבי ר' ינאי אמרי [מ]במוכס העומד מאליו רב אשי אמר [נ]במוכס כנעני דתניא [ס]ישראל וכנעני אנס[ע] שבאו לדין אם אתה יכול לזכותו בדיני ישראל זכהו ואמור לו כך דינינו בדיני כנענים זכהו ואמור לו כך דינכם ואם לאו באין עליו בעקיפין (פ) דברי ר' ישמעאל ר"ע אומר אין באין עליו בעקיפין מפני קידוש השם ור"ע טעמא דאיכא קידוש השם הא ליכא קידוש השם באין וגזל כנעני מי שרי והתניא אמר ר' שמעון דבר זה דרש ר"ע כשבא מזפירין מנין [ר]לגזל כנעני שהוא אסור ת"ל [ש]אחרי נמכר גאולה תהיה לו שלא

זה שקיבל את המכס מיד המלך נכרי בהיתר: **נודרין.** קונם כל פירות עלי אם אין תבואה זו של בית המלך: **הורגים.** רוצחים: **תרמיס.** בעלי תיגרה ומריבה וגוזלי ממון: **במוכס שהוא כנעני אנס.** ואין לחוש אם גוזלו היכא דליכא חילול השם שאין מדין שזה מכזב: **באין עליו בעקיפין.** בחכמה עד שפוטרין את הישראל: **אחרי נמכר.** בעבד עברי הנמכר לנכרי בשוק משפעי: שלא